

© Arxiu fotogràfic del Consorci del Patrimoni de Sitges

Obra	Caixa
Lloc / Data	Itàlia septentrional, entre 1458 i 1464; segle XIX
Matèria / Tècnica	Fusta de noguera i pi, ferro forjat i teixit
Mides	75,5 x 196 x 70,3 cm
Col·lecció	Museu del Cau Ferrat, Sitges. Col·lecció Santiago Rusiñol, núm. inv. 31.643
Descripció i context històric	

És molt pertinent l'elecció d'aquesta caixa com a tema per a La Peça del mes, ara que el gòtic s'està repensant internacionalment i s'estan revalorant les interpretacions de l'estil que van tenir lloc en dates posteriors a la medieval, especialment les dels segles XVIII i XIX. La restauració de Notre-Dame de París és un referent d'aquesta reformulació de l'estil que fa valdre la intervenció de Viollet-le-Duc, tot donant-li una vigència que semblava perduda. Però, a més, l'estudi d'aquesta caixa dels Museus de Sitges coincideix amb la creació de l'inventari de caixes històriques conservades a Catalunya, siguin o no construïdes en el territori, un projecte ambiciós de l'Associació per a l'Estudi del Moble, que té per objectiu identificar els exemplars més rellevants per la seva qualitat o la seva història. La caixa amb l'escut de Pius II de la col·lecció de Santiago Rusiñol mereix ser tinguda en compte.

Es tracta d'una caixa d'estil gòtic florit, que incorpora un escut tallat en el centre del frontis, just sota el pany. El blasó pertany a la família Piccolomini –escut quadrilong en punta amb creu carregada amb cinc llunes creixents. La lectura és clara, malgrat no es conservin els colors que distingeixen el llinatge. Se sobremunta per les claus creuades de Sant Pere i la tiara papal en un altre escut de la mateixa forma.

Dos membres de la família Piccolomini van ocupar el solí pontifici: Eneas Silvio amb el nom de Pius II (1405-1464), de 1458 a 1464, i Jacopo, com a Pius III

(1439-1503), el pontificat del qual durà només quatre setmanes del 1503. La durada dels pontificats fan considerar l'escut i, per tant, la propietat del moble, de Pius II.

L'estudi en directe del moble ens adverteix que l'estructura que veiem avui no correspon al període medieval, sinó que la caixa va ser construïda molt posteriorment per tal de preservar i tornar a donar ús a unes restes de talla gòtica. Sortosament, les parts del moble primitiu abracen quasi tot l'escut, que és la dada més rellevant de la peça, perquè permet identificar no només el propietari, sinó també la datació.

En un primer cop de vista és possible adonar-se que el sòcol i la tapa amb els llistons guardapols són intervencions tardanes, però una segona mirada ens informa que l'estructura que tenim avui és el resultat d'una restauració profunda, que situem a la segona meitat del segle XIX. Per tal d'incorporar els fragments originals, es va crear un buc nou de noguera que segueix maneres primigènies, amb posts unides per grans cues d'oronella reforçades per cantoneres de ferro. Al costat esquerre de l'interior hi ha fixat un compartiment amb un prestatge de pi, sense que mostri traces d'elements d'època medieval.

Les talles del segle XV es van encolar en el lloc que els correspondrien del frontis del nou buc. El fuster, que havia de ser un bon tallista, va agafar

el patró decoratiu d'aquests segments originals i va continuar omplint la superfície amb traceries ogivals, rosasses i sanefes gòtiques. En realitat, els fragments que havien resistit el pas del temps li van permetre conèixer que es tractava d'un frontís amb l'escut central i una successió de tres arcs ogivals amb rosassa. El tallista va esbrinar el disseny de dues rosasses de cada banda a partir dels elements disponibles, que es tractava d'una composició diferent per cadascuna. Per aquesta raó, va haver d'inventar el dibuix de les dues situades als extrems del frontís. També va haver de decidir el llarg total, que és lleugerament major del que és habitual. L'autor no disposava d'indicacions sobre la part alta del frontís, que va acabar amb una sanefa, a la manera de fris. En concret, i amb un rampell de creativitat, escollí quatre traceries diferents, tot canviant-la a cada banda de l'escut del pany i a cada lateral. El fet que només se'n conservi un petit fragment del costat dret i res de l'esquerre dificulta saber si en origen la decoració era tan rica com tenim ara o era més senzilla, com sol ser habitual.

Les traceries originals estaven aconseguïdes amb talla treta del massís, sistema que va seguir el fuster del segle XIX a la major part de la intervenció. De totes maneres, en algunes zones on el relleu havia desaparegut, va optar per recuperar-lo amb talla aplicada.

El pany amb falleva, les frontisses, claus, cantoneres i nanses, tot de ferro forjat, són treballs del segle XIX que segueixen maneres medievals. És delicada la capsa del pany, rectangular amb trèvols al perímetre, que s'inspira en models del gòtic francès, i les nanses de barra recta estan basades en exemplars del nord d'Itàlia. Sota la capsa del pany hi ha un retall de teixit molt descolorit i desgastat, que podria haver estat en origen un vellut grana, tal com era usual per evitar el contacte entre la fusta i el ferro.

El moble presenta restes de policromia fosca. Les que són visibles són de l'època de la intervenció, ja que la pintura s'inclou a parts de fusta no original. De totes maneres, seria possible que el moble gòtic hagués lluitat policromia en origen, perquè era un acabat molt comú en caixes d'aquell moment. En realitat, la superfície de l'escut i de les traceries originals ha estat netejada de manera abrasiva, eliminant l'acabat i la patina, el que impedeix conèixer detalls de la superfície.

La decoració resultant ens situa davant del model de caixa de més alta qualitat del gòtic avançat, aquell ric en traceries que circumden un escut d'armes. Aquest model es va crear a França i el seu ús és possible rastrejar-lo fins a l'àrea septentrional de la península italiana durant tot el segle XV i inici del segle XVI, tallada en roure o noguera. Exemplars d'aquesta tipologia han arribat a diverses col·leccions. Destaquen el del Metropolitan Museum (núm. 17.190.393)¹ amb l'escut de la família reial francesa, o el del Louvre (OA 9965)². Les catalogacions s'estan revisant i, en alguns casos, s'han detectat intervencions similars a la que aquí tractem. Per exemple, la caixa MRR 63 del Museu del Louvre actualment es considera d'inicis del segle XIX amb talles de la segona meitat del segle XV.³

La caixa es recull a l'inventari gràfic de la col·lecció del Museu del Cau Ferrat de 1936⁴ i va ser fotografiada per Carles Fargas i Josep Salvany el 1915.⁵ Constitueix un exemple rellevant de l'interès de l'artista i col·leccionista per l'art medieval.

1. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/464374>
2. <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/010104517>
3. <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/01010096872>
4. Inventari gràfic de la col·lecció del Museu del Cau Ferrat de Santiago Rusiñol: relació d'objectes. <https://mdc.csuc.cat/digital/collection/LlibresMNAC/id/1926/rec/52>
5. AFCEC_FARGAS_X_00285 i BC. Fons Salvany SaP_283_09. <https://mdc.csuc.cat/digital/collection/bcsalvany/id/3129/rec/90>.

Bibliografia bàsica

ALCOUFFE, Daniel, DION-TENENBAUM, Anne i LEFÉBURE, Amaury. *Le mobilier du Musée du Louvre*, vol. I. Paris: Editions Faton, 1993.

CHATELAIN, Jacques. *Mobili tradizionali delle Alpi Occidentali*. Ivrea: Priuli & Verlucca, 2006.

CHIESA, Gemma. *Il Quattrocento*. Milà: Görlich Editore, 1971.

Mònica Piera Miquel, doctora en Història de l'Art i presidenta de l'Associació per a l'Estudi del Moble Sitges, gener del 2026

Museu del Cau Ferrat
Museu de Maricel
Museu Romàntic
Palau de Maricel
Can Falç
Fundació Stämpfli

Oficines: carrer Davallada, 12, 3a planta
Edifici Miramar
08870 Sitges
Tel. 93 894 03 64
Fax 93 894 85 29
m.sitges@diba.cat
www.museusdesitges.cat

Amb el suport de

